

Rimski simpozij o Primožu Trubarju – kratka predstavitev

Avtor: prof. dr. Metod Benedik

V slovenskem zavodu v Rimu (Slovenik) je bil od 15. do 19. septembra simpozij o Primožu Trubarju. Pripravila sta ga Inštitut za zgodovino Cerkev pri Teološki fakulteti v Ljubljani in Slovenska bogoslovna akademija v Rimu.

Zvrstilo se je trideset referatov, ki so skušali čim dosledneje osvetliti Trubarjevo misel in delo. Raziskovali so pota njegovega izobraževanja, njegove stike z reformacijo in njeno literaturo in še posebej njegove spise, posvetila, predgovore in njegova pisma. Poudarek je torej bi ves čas na tem, kar je o nekem vprašanju povedal oziroma zapisal Trubar sam. Tako se referati odkrivali njegove poglede na posamezna teološka vprašanja in na njegov osebni pristop do Cerkev ter njenega poslanstva. Iz vsega, kar je sam zapisal nedvoumno izhaja, da je bil osebno zelo globoko veren človek, da si je prizadeval, da bi čim bolje spoznal krščansko vero in da je, kot je sam večkrat zatrdil, njegovo poglavito poslanstvo **pridiganje, oznanjevanje prave stare krščanske vere**. Tega nikakor ne omejuje samo na Lube Slovence, ampak v svojih spisih (v pismih je to še posebej vidno) razločno poudarja, da bi rad to vero razširil med vsemi ljudstvi balkanskega polotoka vse do Carigrada. Odlično sredstvo pri tem mu je tisk. Pri tem je traba poudariti, da mu knjiga nikakor ni prvi in edini cilj in namen njegovega življenja in delovanja (kot še vedno lahko slišimo in preberemo), ampak le sredstvo, ki ima pa seveda v zgodovini slovenskega naroda, njegove kulture in samobitnosti izredno velik pomen.

Trubarjeve upodobitve – obrobne

Avtor: mag. Viktor Žakelj

Vsaki likovni upodobitvi je podlaga živa ali neživa narava ali človek. Celo najbolj abstraktna dela, ki vsaj na prvi pogled nimajo nikakršne povezave z naravo ali človekom, so vendarle v neki – vsaj bežni – povezavi s predmetnim svetom in človekom, pa naj gre za dela Kandinskega ali naših: Kralja, Črnigoja, Jemca ... Kdo zna temu ugovarjati: abstraktna dela naj bi izhajala iz človeka samega, naj bi bila odsljikava mišljenja, čustvovanja, dojetanja sveta ... umetnika samega. A ta teza pade takoj, ko umetnik ali kritik začneta »razlagati umetnino«. Sleherni razlagalec na nek način aludira na stvarni svet, na ljudi, na človeka. Gre za neke vrste »zaključni krog« – od narave, predmetov in človeka k abstraktnim podobam in nazaj v svetno realnost.

Tisti, ki se ukvarja s portretiranjem, nima teh miselnih problemov: pred njim je vedno živa (ne živa) podoba portretiranca, ki ga mora čim pristneje upodobiti. Ločnica med elementarno obrtniško storitvijo in umetniškim portretom ni v tehniki, uporabi barv itd., ampak v tem, ali portret izraža duhovno podobo portretiranca, njegov značaj, temperament, razpoloženje ali ne.

Zato so za portretiranje zanimivi zlasti ljudje, za katere pravimo, da so osebnosti, torej tisti, ki nosijo v sebi nekaj več – ta »več« pa se kaže v pogledu, obrazni mimiki, drži ... In Trubar je brez dvoma osebnost, ki se mu zlasti izobraženstvo vseh vrst, še posebej umetniki, skušajo približati, ga razumeti, razložiti njegove poglede. To potrjuje dejstvo, da je do sedaj na

Slovenskem znanih že nad sto upodobitev. Vsaka od njih nosi pečat avtorja, Trubar je le »podlaga« za razmislek, vsaka upodobitev je vsaj toliko kot Trubarjeva tudi avtorjeva podoba. Namreč, Trubar nikogar, ki se mu vsaj malo približa, stopi v njegov svet, ne more pustiti hladnega, neprizadetega. Trubar zahteva, da se do njega opredeliš, da ga zavrneš ali sprejmeš. Stoletja, vse od protireformacije, pa do konca devetnajstega stoletja, se ga je pod vplivom Cerkve povečini zavračalo, češ, da je brezbožnež, v najboljšem primeru krivoverec. Na njegovo neprecenljivo kulturno poslanstvo se je – bržkone kar hote – pozabljal, govoreč, če ne bi Trubar, bi pač kdo drug ... Pri tem se je pozabljal, da je bilo za Trubarjem kar okroglo stoletje molka, da ni bilo nikogar, ki bi poprijel za ralo, ki ga je Trubar pustil na kulturni lehi Slovenstva.

Časi se spreminjajo in danes ga iskreni kristjani – katoliki sprejemajo kot brata v veri, kar je edino prav in je pošteno. Mnogo t.i. vplivnejši katoliki – zlasti kleriki, pa ohranjajo hladen odnos do »reformatorja RKC«.

Namreč, Trubar sodi v sam vrh katoliških klerikov zgodnjega 16 stoletja, ki so se desetletje in več trudili za reformo takratne RKC, ki je bila – ni dvoma – reforme še kako potrebna. Reforma se je sicer začela in bi se verjetno iztekla, danes bi rekli, po notah luteranov – če luteranstvo ne bi usmerilo kritično ost v rimskega škofa, v oblastno strukturo »cerkve rimskega cesarja«, kot bi rekel evangelijski kristjan Ošlak, ki pa je že davno preminil. Tudi zato, res, da ne le zato, upodobitve Trubarja, človeka številnih talentov, sprožajo razmisleke – take in drugačne. Dejstvo je, da se svet spreminja, a mnogo je tudi takega, kar se v zadnjih 500 letih ni v ničemer spremenilo. Polarizacija med Slovenci, ki sta jo sprožila reformacija in protireformacija – mutatis mutandis – še kar traja, se vedno znova generira in upravičeno je najbrž mnenje, da je mati vseh kasnejših delitev vse do današnjih dni prav čas reformacije – protireformacije.

Torej, če se hočemo Slovenci spraviti med seboj, se ne permanentno deliti in celo sovražiti, potem moramo reformacijo sprejeti kot tedaj nujno dejanje, protireformacijo pa kot povsem nepotrebno nasilje nad »drugače mislečimi«. Spravnost, namreč, predpostavlja sposobnost samo-katarze, sposobnost priznati zmoto, odpuščati in ljubiti sočloveka, kot terja evangelij.

Tega – zaenkrat vsaj – nismo sposobni. Petstoletnica rojstva Primoža Trubarja je bila velika priložnost za pravno dejanje. Malo, premalo je bilo narejenega v tej smeri. Škoda, res škoda, zamudili smo priložnost, najprej, da bi se ponosno postavili ob bok številčnejšim narodom, s katerimi so naši reformatorji soustvarjali začetek novega veka, nismo pa bili tudi sposobni izreči drug drugemu mea culpa, si seči v roke, pri tem ne pozabiti, a reči: nikoli več!

To se mota razmišljujočemu človeku po glavi, ko zre v Trubarjeve upodobitve. Kdaj bo ta mož spoznan in priznan? Kdaj bomo Slovenci, ki nas je za predmestje večjega mesta, sprejeli zgodovino takšno, kot je, brez tistih, ko bi, če bi ... V loncu brezosebnega liberalizma se že kuha globalizacijska čorba in če ne bo pameti, se bo kmalu oglasil navček, znanilec naše poti – ne v nigdirdom ampak v nepovrat.

Čigav je torej Trubar?

Avtor: Vinko Ošlak

To vprašanje je aktualno le za nekatere na zemlji, saj je na nebu stvar že davno odločena: Trubar pripada tistemu, ki mu je brez pridržka izročil svoje življenje in je tudi vse, kar je delal in naredil na zemlji, delal in naredil zanj, namreč Kristusa, in v slavo tistega, ki ga je poslal, namreč njegovega Očeta. Ko je še živel na zemlji, so ga njihovi predhodniki večkrat pregnali iz dežele, v kateri in za katero je bil rojen, mu odvzeli premoženje, katerega njegovih sotrudnikov za evangelij obesili ali drugače usmrtili, kakor slovenjgraškega pastorja Hansa Hasa (Janža Zajca, kakor je zapisal Trubar), ki so ga leta 1527 obesili v Gradcu na vztrajno prizadevanje njegovega katoliškega „kolega” župnika dr. Prygla, sicer znanega slovenskega humanista (sadovi humanizma!). In kaj naj nazorski, verski in značajski potomci tistih junakov storijo danes, ko je slovenski narod kljub svoji pregovorni neenotnosti prišel vsaj do ene edinosti, da namreč priznava prvenstvo vsaj na področju jezika, slovenske knjige in literature in slovenske narodne zavesti, ki je pred še ne dvema desetletjema kulminirala v samostojni slovenski državi?

Priča smo trem različnim „pristopom” k tej temi, ki je za potomce nekdanjih preganjalcev tako vroča. Prvi je zelo podoben metodi, ki jo uporabljajo nekdanji in na srečo že propadli totalitarni režimi: preprosto zanikajo svojo odgovornost za storjene zločine. Tako beremo in poslušamo v zadnjem času razlage, po katerih rimska cerkev pravzaprav ni preganjala Trubarja in drugih protestantov, kakor seveda tudi ni sežgala nobene ženske ali moškega pod obtožbo čarovništva, herezije itd., ker je vse to počela država. Cerkev je samo pripravila ovadbo, izvedla preiskavo in nesrečnico ali nesrečneža potem izročila državi, ki je opravila umazano in krvavo delo usmrnitve. To je nekako tako, kakor če bi nekdanji slovenski komunisti začeli trditi, da Partija ni likvidirala, zaprla, mučila in usmrtila ali drugače preganjala nobenega Slovenca, saj je to delala Udba in drugi državni organi. Saj je navsezadnje res. V stavbi CK ZKS so imeli avtomat za kavo, ne pa mučilnice ali strelišča. Stvar je le ta, da se nekdanji komunisti, katerih vest ni sešita ravno iz cvetnih listov lilije, tako perverznega samoopravičevanja ne drznejo domisliti. Sicer pa si katoličanom tega ni bilo treba na novo izmišljati. Tokrat so vendarle pogledali v Pismo in videli, da so na to idejo prišli že farizeji in veliki duhovniki. Tudi oni niso sami usmrtili Jezusa, to je ukazal storiti prokurator rimskega cesarja Pilat!

Drugi prijem je bolj rafiniran. Ne rečem, da kdo, ki pri njem sodeluje, tudi iskreno tako ne misli. Trubar je v osnovi vendar še naprej „naš”, saj pravzaprav nikoli ni nehal biti katoliški duhovnik, ko pa je v protestantizmu padel nekako ponevedoma, tako rekoč v stanju polprisebnosti. Zakaj bi se branili Trubarjevega imena in bili pred njim v zadregi; spreglejmo mu tistih nekaj luthrovskih zmot in ga velikodušno sprejmimo nazaj v naročje rimske matere. Morda ga naredimo celo za katoliškega „cerkvenega učitelja”, kakor bi se pred leti skorajda že zgodilo z Luthrom in se morda tudi še bo, navsezadnje pa bi z njim lahko Slovenci dobili še enega „blaženega” in nazadnje „svetnika”, saj ne more škoditi, če je kakšen več. Za „narodov blagor” namreč. Saj bi se kar podalo, če bi se cerkev v Loki pri Zidanem mostu začela imenovati „Cerkev svetega Primoža”, ko pa njegov kip že tako stoji nekaj metrov pred cerkveno stavbo. Tam je namreč služboval še kot katoliški duhovnik.

A tu je še tretji prijem. Najbolj grob in nevreden intelekta, ki ga spočenja. Je Trubar res tako velik in pomemben in za naš narod odločilen, kakor nekateri menijo? Kaj ne bi tu prišlo v poštev tudi kakšno redimenzioniranje? Predvsem še, ker ni znal dovolj dobro latinščine, grško pa je menda tako ali tako znal samo brati. Tu je stvar res vredna premisleka. Kako vse drugačen format „humanista“ je bil katoliški župnik dr. Prygl, mimo katerega ni mogla niti imenitna knjiga dr. Primoža Simonitija „Humanizem na slovenskem“! Kaj zato, če je dal umoriti svojega protestantskega kolega, ampak latinsko in grško je znal, kakor se spodobi! Ali pa vzemimo humanista Nietzscheja, ki je bil v svojem času najmlajši in najboljši profesor stare grščine. Kaj zato, če je razglašal smrt Boga: glejte njegovo grščino! Ali drugi nemški filozof Martin Heidegger. Komaj kdo v Evropi je znal tako dobro grško kakor on. Kaj zato, če je pristal v nacizmu in adoriranju Hitlerja: glejte njegovo grščino! Ali pa vzemimo starega očeta komunizma Karla Marxa, ki je svojo doktorsko nalogo napisal v latinščini in mu tudi grščina ni bila tuja. Tudi Leninu ne. Kaj, če je vprašanje Boga razglašal za neobstoječe in je na oltar čaščenja postavil človeka: glejte njegovo latinščino! Ampak zanimivo: strogi profesor, ki še v pokoju ne more shraniti pedagoškega kazalca v žep, vidi neznanje latinščine pri kakšnem Janezu Vianaju, ki zaradi težav s tem jezikom skoraj ni mogel doseči duhovniškega poklica, skoraj kot simpatično vrlino... Kakor pač stvar nanese in kakor kaj potrebujemo.

A če lahko povsem zanesljivo rečemo, da Trubar ne pripada rimskim katoličanom, lahko z enako gotovostjo rečemo, da ne pripada tistim sodobnim protestantskim cerkvam, ki so se prav tako oddaljile od evangelija in tako tudi od prvotnega duha reformacije. Trubar pripada Jezusu Kristusu in njegovim odrešenim – in kdor hoče pripadati isti skupini in se po smrti srečati ne samo z Jezusom, ampak tudi s tistimi, ki jih je na križu odkupil in so to v veri sprejeli, torej tudi s Primožem Trubarjem, naj prebere njegovo še danes enako aktualno „Pridigo o veri“, ki je dostopna v sodobni slovenščini, naj sprejme vero, kakor je tam podana, in se mu bo to uresničilo, in bo sam videl in doživel, čigav je Trubar in čigav je tudi sam! In Gospod sam mu zagotavlja:

„Dajem jim večno življenje; nikoli se ne bodo pogubile in nihče jih ne bo iztrgal iz moje roke.”

(Janez 10,28)

Trubarjeva kolesarska pot

Avtor: mag. Viktor Žakelj

Leto se spominjamo rojstva duhovnika – pastora Primoža Trubarja, gotovo največjega Slovenca prejšnjega tisočletja, moža, ki nas prvi poimenuje za Slovence, odkrije naš knjižni jezik, poskrbi za prve tiskane knjige v našem jeziku, je organizator našega šolstva in knjižničarstva, bil je pisatelj, prevajalec, teolog in organizator slovenske protestantske cerkve..., človek številnih talentov in neizmerne energije. Doma se ga spominjamo – no ja na pričakovan način, ničesar, kar se je do sedaj zgodilo, ni moč šteti za presežek. Spoznanje, da je bil on pač primus, torej prvi, mož, ki je bil na začetku slovenske etnogeneze, da njemu gre zasluga, da smo to, kar smo, narod z lastnim jezikom in kulturo, da smo končno postali tudi nacija, žal še ni prevladujoče prepričanje – podalpska zatohlost, pač.

Naše društvo se že leta prizadeva, da bi Trubar in njegovi ter celotna reformacija vstopili na velika vrata v slovensko zavest, da bi svetu tudi na ta način pokazali, da smo ne le fizično ampak tudi v duhovnem smislu od nekdanj del Evrope, da ni aktualna politika prva, ki razmišlja, kako naše južne slovanske sosede z nemirnega Balkana integrirati v razviti svet, itd. Zato smo v društvu veseli sleherne pobude, ki je tako ali drugače povezana z reformatorji in reformacijo, tem usodnim dejanjem slovenske zgodovine. Tudi pobude Franca Glihe, da v čast Trubarja naredimo kolesarsko »Trubarjevo pot«, po vzgledu mnogih poti, ki jih pozna Avstrija, Nemčija, Švica in druge razvite evropske države. Pot sta domislila Gliha in Savič, večino sponzorjev pridobil Gantar, na pot, neke vrste sodobno romanje, pa smo krenili: Alenka in Andrej Gantar, Joži in Franci Gliha, Andreja in Stane Savič ter Helena in Viktor Žakelj.

To je bilo res lepo vandranje od 28. 6. do 7. 7., ko smo se kombijem vrnili domov. Bilo je to srečanje s čudovito pokrajino, ki je kolesarjenju prijazna, na svojski način smo podoživeli Trubarjeva potovanja, ki so sama po sebi spoštovanja vredna, povsod, kjer smo kolesarili in bivali, smo z dresi za katere je poskrbel Gantar, promovirali Trubarja in Slovenijo, v Trubarjevih krajih so nas bili povsod veseli, spoznali smo profesorja, ki bo na Nemškem uveljavljal idejo »Trubarjeve poti« in že naslednje leto lahko pričakujemo kolesarje v nasprotni smeri in še in še.

Bilo je čudovito. Pot je dosegljiva vsakemu katerih zadnjice niso povsem tuje s kolesarskimi sedeži – z ženo sva kronski dokaz za povedano.

Sledite nam. Ne bo vam žal.

V nadaljevanju prilagam kratek opis poti, ki jo je pripravil naš uspešen vodja poti g. Savič